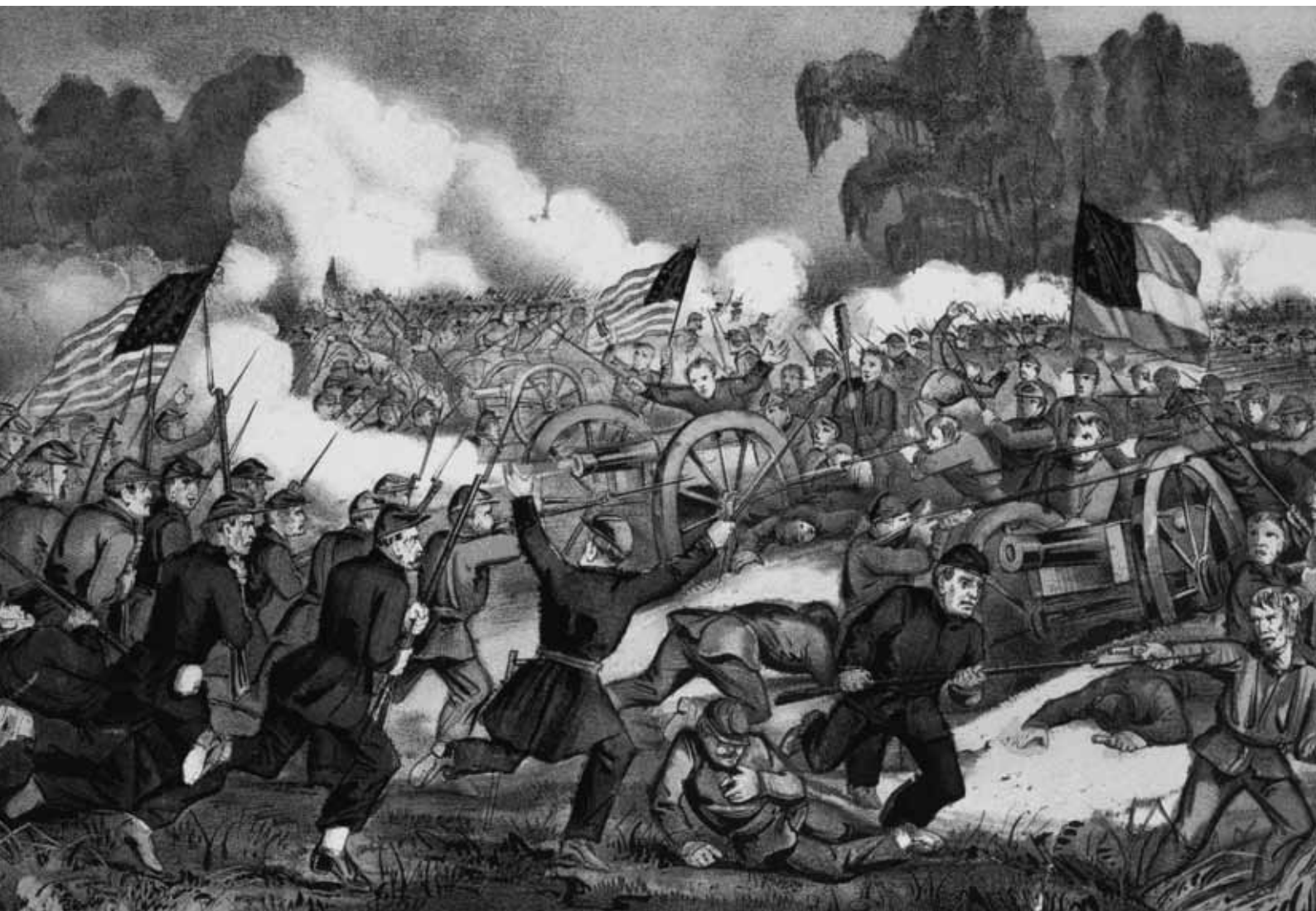

ללמוד דרך הרגליים

קרב גטיסברג בארה"ב (מלחמת האזרחים
האמריקנית) | התטל"ג ההיסטורי משמש עד היום
כלי לימוד חשוב במוסדות ההכשרה כצבאות
העולם בכלל וכצבא ארה"ב בפרט

אל"ם רועי בארי
מפקד עוצבת הערבה

שחזור קרבות באמצעות תטל"ג (תרגיל טקטי ללא גייסות) היסטורי בשטח שבו נערכו הקרבות הוא דרך מצוינת לצבירת ניסיון בקבלת החלטות בלחימה

מבוא - כיצד משחזרים קרב באמצעות תטל"ג היסטורי?

אחד ממכשירי הלימוד החשובים ביותר שעומדים לרשות מפקדים בצבא הוא שחזור קרבות באמצעות תרגיל טקטי ללא גייסות (תטל"ג). צבא ארה"ב ערך לראשונה בתולדותיו שחזור כזה (שבטרמינולוגיה הצה"לית מכונה "תטל"ג היסטורי" ובאנגלית נקרא Staff Ride) במהלך מלחמת העולם הראשונה. בתרגיל שוחזר אחד הקרבות שניהל צבא פרוסיה במאה ה-19. התטל"ג נערך במסגרת ההכנות של צבא ארה"ב לשיגור חיל משלוח לזירה שלא הייתה מוכרת לו (אירופה) ונגד אויב שנגדו מעולם לא נלחם (גרמניה). התרגיל סייע באופן ממשי למפקדים האמריקנים להכיר את הסביבה שבה הם הולכים להילחם ולעמוד על מידת יכולתם לפקד על מערכה נרחבת ומומשכת.

במאמר הזה אני מציג את מקומו של התטל"ג ההיסטורי מתוך הניסיון שצברתי בהיותי חניך ומדריך ומסביר מדוע מדובר בכלי מרכזי ללימוד ולהכשרה שחשוב להכניסו לשימוש נרחב בצה"ל. התטל"ג ההיסטורי משמש עד היום כלי לימוד חשוב במוסדות ההכשרה בצבאות העולם בכלל ובצבא ארה"ב בפרט. הכלי הזה מאפשר לקצינים במהלך לימודיהם במוסדות ההכשרה הצבאיים לנתח ולהעריך את החלטות המפקדים בקרבות מפורסמים על סמך בחינה של שדות הקרב. התטל"ג ההיסטורי הוא תרגיל ניתוח מקובל בבתי הספר של צבא ארה"ב דוגמת בית הספר לפיקוד ולמטה של צבא היבשה (U.S. ARMY Command and General Staff College), ומטרתו היא לעודד את הקצינים הסטודנטים לחקור באופן יסודי קרבות עד רמת המערכה ולהגיע לתובנות חדשות ומקוריות.¹ במקום לקבל הרצאה באולם ממוזג ונעים על קרב או על מערכה מפי מומחה או מפי מפקד שהשתתף בלחימה, לומדים הקצינים בכוחות עצמם בזירת הקרב עצמה תוך כדי צעידה על מסלול ההתרחשויות. את הדיונים ואת ניתוח המהלכים הם מקיימים בנקודות שנקבעו מראש בזירה.

כשהייתי חניך בפו"ם בארה"ב חוויתי את התטל"ג ההיסטורי כמו רגליי במסגרת קורס על מלחמת האזרחים האמריקנית. נושא התטל"ג היה הרקע למלחמת האזרחים, המהלכים המרכזיים בה, האישים הבולטים שהשתתפו בה וקרב גטיסברג (1-3 ביולי 1863) בפנסילבניה. הקרב הזה נחשב לנקודת מפנה במלחמת האזרחים. כל קצין למד את מהלך הקרב כולו, שנמשך שלושה ימים, ואת תפקידו של אחד המפקדים באחד משני המחנות. משימות הלימוד (דהיינו בביורפיה של איזה מפקד מתמחה כל קצין) נקבעו זמן מה מראש - מה שאיפשר לקצינים לקיים תהליך למידה יסודי.² כל קצין למד ביסודיות את הביורפיה של אותו המפקד ואת הקרבות שבהם פיקד, את ההחלטות שהוא קיבל ואת הממשקים שלו עם הכוחות האחרים ועם המפקדים האחרים במשך הקרב כולו. לפני שנערך התטל"ג נדרשו הקצינים לא רק ללמוד את האירועים

שקדמו לקרב ואת המהלכים בקרב עצמו, אלא גם נבחנו על מידת בקיאותם. כל זאת כדי שלא יבזבזו זמן יקר במהלך התטל"ג עצמו על תיאור עובדות שאותן ניתן ללמוד מראש.

המנחים בתטל"ג היו מרצים המתמחים בהיסטוריה של ארה"ב בכלל ובהיסטוריה של מלחמת האזרחים בפרט. תפקידם היה להרצות בקורס על מלחמת האזרחים וללוות את ההכנות לתטל"ג ואת התטל"ג עצמו.

התטל"ג נערך בשדה הקרב בגטיסברג. הלכנו בו במשך שלושה ימים - בדיוק פרק הזמן שבו התרחש הקרב. עברנו במקומות שבהם התרחשו הקרבות, ובנקודות שנקבעו מראש התקיימו דיונים. בכל דיון כזה הציג קצין את מהלכיו של בעל התפקיד שאותו הוא חקר וניתח אותם.

כיצד בוחרים קרב היסטורי לתטל"ג?

כשרוצים לבחור קרב לשם עריכת תטל"ג היסטורי יש להביא בחשבון את השיקולים הבאים:

- עד כמה נותרה זירת הקרב כפי שהייתה בעת הלחימה.
- הכמות והאיכות של המקורות ההיסטוריים שתיעדו את הקרב. (עדים שהשתתפו בקרב ומוכנים לשחזרו הם, כמובן, המקורות הטובים ביותר).
- תנאי השטח בזירה שבה התחולל הקרב.
- רמת הידע של המשתתפים בתטל"ג וכושר הניתוח שלהם. אין טעם לגשת לתטל"ג אם המשתתפים בו אינם מכירים את העובדות ההיסטוריות ואינם מסוגלים לנתח אותן.
- המרחק של זירת הקרב ההיסטורי מבסיס היחידה הלומדת.³ עריכת תטל"ג היסטורי שונה מהותית מהרצאה או משמיעת סיפורים על מורשת קרב. שמיעת הרצאות וסיפורים היא דרך לימוד פסיבית שאינה מחייבת ידע מוקדם מהלומדים. לעומת זאת, כדי שהתטל"ג יצליח, חובה לא רק על המפקדים המלמדים, אלא גם על הקצינים הלומדים, להפגין יכולת גבוהה לתחקור ולניתוח וכן עליהם להיות בקיאים במהלך הקרב עצמו ובהחלטות שקיבלו המפקדים באותו הקרב.

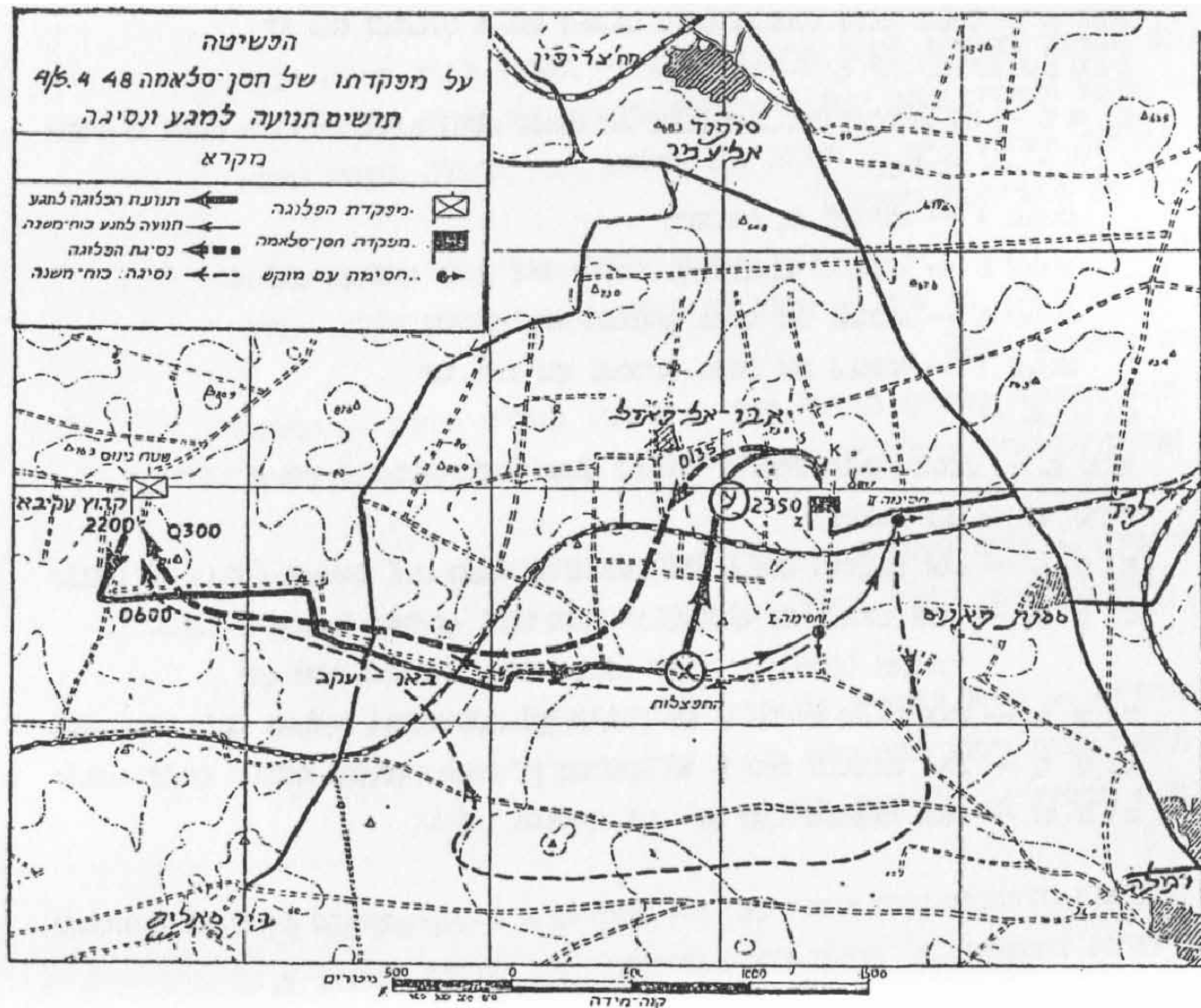
תטל"ג היסטורי בצה"ל

תטל"ג היסטורי נערך לראשונה בצה"ל במחזור ט' של המכללה לפיקוד טקטי, שבה הייתי באותה העת מפקד צוות. הקרב ששוחזר היה פשיטת גדוד 52 של חטיבת גבעתי על מפקדתו של חסן סלאמה ברמלה ב-5 באפריל 1948. חסן סלאמה היה מפקד הג'יהאד הקדוש - התארגנות צבאית של ערבים בארץ-ישראל שפעלה בעיקר נגד השירות שעלו לירושלים. שם הקוד של הפשיטה על מפקדתו היה "מבצע חסל".

השיטה שבה ניהלו המפקדים והחניכים של מחזור ט' את התטל"ג זהה לזו שבה נערך התטל"ג של קרב גטיסברג שתיארתי קודם לכן.

הפשיטה על מפקדת חסן סלאמה - על מפה מאותה התקופה | לתטל"ג שבו שוחזרה הפשיטה על המפקדה של חסן סלאמה הגיעו מפקדים ולוחמים שלחמו בתש"ח בחטיבת גבעתי

הבנייה באזור, הרי האתר וסביבתו השתמרו בצורה כמעט מלאה, כך שגם התבליט וגם התכנית נותרו במידה רבה כפי שהיו בעת הפשיטה. הקצינים חולקו לכמה קבוצות, ובמהלך הצעידה לעבר היעד נעצרה כל קבוצת קצינים בנקודות שנקבעו מראש, כמו נקודת תצפית, נקודת ההתפצלות של החסימות, גבעת הרתק ונקודת הפריצה למבנה. בכל נקודת עצירה נדרשו הקצינים החניכים להציג את ההחלטות שהם קיבלו (כל אחד לפי תפקידו) ואת שיקוליהם להחלטות שהתקבלו. לאחר מכן נוהל דיון לאור הדברים שהוצגו. יש לציין שלא הסתפקו רק בתיאור העובדות בנוגע לאירועים שהתרחשו בפועל, אלא גם דנו איך ניתן היה לעשות זאת אחרת. להלן דוגמאות לנקודות עצירה מתוכננות שבהן נערכה תצפית, ניתנו הסברים, והתקיים דיון:⁴

היתרון שהיה לנו על התטל"ג של קרב גטיסברג הוא שלתטל"ג על הפשיטה למפקדה של חסן סלאמה הגיעו מפקדים ולוחמים שלחמו בתש"ח בחטיבת גבעתי. אלה נתנו עדות אישית על הקרב ועל מהלכיו תוך כדי צעידה בזירה משטחי הכינוס ועד למבנה המפקדה שעליו פשטו הכוחות מגדוד 52. במסגרת ההכנות לתטל"ג נאסף חומר על הקרב ואוגד לחוברת שהופצה בין הקצינים. נוסף על כך נדרש כל קצין לחקור וללמוד את חלקו של מפקד במבצע שאת תפקידו הוא מילא במסגרת התטל"ג. בסיום שלב הלמידה העצמית נערכה "קבוצת פקודות 2". ההישג הנדרש היה שכל קצין למד היטב את מהלכי הקרב בכלל ואת בעל התפקיד שהוא גילם בפרט. התטל"ג התקיים בשטח שבין מחנה צריפין לרמלה. למרות תנופת

מפקדת חסן סלאמה ברמלה | תטל"ג היסטורי נערך לראשונה בצה"ל במחזור ט' של המכללה לפיקוד טקטי, ובו שוחזרה פשיטת גדוד 52 של חטיבת גבעתי על מפקדתו של חסן סלאמה ברמלה ב־5 באפריל 1948

הן תחליף מוגבל בלבד להכרה בלתי אמצעית של השטח. ביקור באתרים שבהם התרחשה המערכה (אם לא השתנו יותר מדי בחלוף הזמן) הוא הדרך הטובה ביותר לניתוח השפעת השטח על הפעולה הנלמדת.

אם באמצעות לימוד קרב היסטורי מצליחים להסיק לקחים צבאיים אוניברסליים, משמש הביקור באתר עצמו הדרך הטובה ביותר לחזק את הלקחים האלה במוחותיהם של החניכים. לימוד שיטתי של מערכה היסטורית בשילוב ביקור במרחב המבצעים הוא לב ליבו של התטל"ג היסטורי.

התטל"ג היסטורי עשה רושם רב על חניכי מחזור ט' במכללה לפיקוד טקטי. חניכים שחזרו ליחידותיהם משתמשים בטכניקה הזאת כדי להקנות לאנשי הסגל שלהם ולחייליהם ידע מעמיק על קרבות. הטמעת טכניקת הלמידה של תטל"ג היסטורי בבתי הספר של החילות השונים תהיה שינוי מרענן וחשוב בדרך שבה אנו מלמדים קצינים את המקצוע הצבאי.

הערות

1. Edwin L. Kennedy, "Officer Education at CGSC: The Origin, Revival and Value of the Staff Ride", *Army*, February 2009, p. 44
2. צבא הצפון (האיחוד) וצבא הדרום (הקונפדרציה).
3. הנושאים הנ"ל מפורטים במאמר "תטל"ג היסטורי" שפורסם בתצפית 39, אמ"ץ-תוה"ד, ספטמבר 2009. תצפית 39 היא תרגומה של חוברת בנושא הזה שפירסמה מחלקת היסטוריה של צבא ארה"ב: William G. Robertson, *The Staff Ride*, U.S. Army Center of Military History, 1987
4. התנועה במהלך התטל"ג היסטורי לא הייתה על ציר התנועה המקורי בגלל מסילת ברזל וגדר הבטיחות שתוחמת אותה.

נקודה 1: 2 ק"מ מערבית ליעד, 1 ק"מ מנקודת הפיצול:

● **המצב:** בשעה 2200 יצא הכוח הפושט מבאר-יעקב. הכוח נע בצורה אחודה והגיע בסביבות 2330 לנקודה א', 500 מטר דרומית לנקודה 1.

● **נושאים לדיון:** ניתוח הקרקע, הצגת בעלי התפקידים ומה הם עשו באותו הזמן (בניהול המפקד), ניתוח אויב בעין ועתודות אויב, חשיבותם של סיורים מקדימים לאיסוף מודיעין וחשיבות הסיורים לנוהל הקרב.

נקודה 2: נקודת פריסת הרתק:

● **המצב:** חצות. כוח הרתק הגיע לנקודת הפריסה שלו לאחר התפצלות של כוח החסימה המזרחי שנע לעבר הנקודה שלו (חסימה 2 במפה).

● **נושאים לדיון:** החשיבות של בחירת נתיב התקדמות בהתאם לניתוח הקרקע והסיור המקדים, מיקום נכון של הרתק בהתאם לניתוח הטווחים והתאמת האמל"ח והפר"ש בכוחות המתפצלים, עמידה בשעת ה"ש" שנקבעה.

אם באמצעות לימוד קרב היסטורי מצליחים להסיק לקחים צבאיים אוניברסליים, משמש הביקור באתר עצמו הדרך הטובה ביותר לחזק את הלקחים

כאמור, בסיום ההליכה נפגשו הקצינים עם מפקדים ועם לוחמים מגבעתי שהשתתפו בקרב היסטורי. בהכנות לתטל"ג התלבטתי אם להזמין את ותיקי גבעתי לתטל"ג עצמו או רק לסיורו. בסופו של דבר החלטתי להסתפק בהזמנתם לסוף האירוע. השיקול המכריע היה החשש שסיפוריהם על הקרב יסיטו את הדיון התורתי-מקצועי ממסלולו, ולכן הוזמנו ותיקי גבעתי לספר את סיפורם סמוך למבנה המפקדה עצמו. היה זה פרק סיום מצוין לתטל"ג כולו.

התטל"ג היסטורי זכה לציונים הגבוהים ביותר במשובים של החניכים - בעל פה ובכתב - שנעשו במכללה בתום לימוד פרק הפשיטה.

סיכום

כשם שההיסטוריה הצבאית מספקת לקחים ועקרונות אוניברסליים, היא יכולה לספק גם את האמצעים "להכניסם לראשיהם של הקצינים". אחת הדרכים לעשות זאת היא באמצעות שחזור דקדקני של קרבות מהעבר - רצוי בסיוע שמיעת עדויות מפי האנשים שהשתתפו באותם הקרבות.

מרכיב חשוב בלימוד מעמיק של מערכה או של קרב הוא ניתוח של השטח שבו נערכו המבצעים ושל השפעתו על המערכה או על הקרב. מפות טובות הן הכרחיות לניתוח כזה, אך גם המפות הטובות ביותר